Opgesteld door: Georgia Vasilaras (kennismakelaar)
Vraagsteller: Trajectbegeleider / coördinator vavo
Referentie: Kennisrotonde. (2019). *Wat zijn effectieve aanpakken van verzuim binnen het vavo?* (KR. 534). Den Haag: Kennisrotonde.

12 maart 2019 – update 15 december 2021

Vraag
Wat zijn effectieve aanpakken van verzuim binnen het vavo?

Kort antwoord
Verzuim en voortijdig schoolverlaten (vsv) zijn thema's die volop in de belangstelling staan. Desondanks is hierover geen wetenschappelijk onderzoek gevonden dat zich specifiek op het vavo richt. Wel is er onderzoek verricht naar de kenmerken van vavo-deelnemers. Eerder heeft de Kennisrotonde een vraag beantwoord over terugdringen van verzuim en vsv binnen het mbo. Twee bewezen effectieve interventies die daar besproken zijn, lijken ook voor het vavo kansrijk: Begeleid Leren en M@zl op het vo/mbo.

Toelichting antwoord

Er zijn veel verschillende factoren die kunnen leiden tot verzuim en voortijdig schoolverlaten (vsv), vaak zelfs bij individuele studenten. Regelmatig schoolverzuim verhoogt het risico op voortijdig schoolverlaten (vsv): spijbelaars vallen driemaal vaker uit dan niet-spijbelaars. Vsv-ers vormen een kwetsbare groep. Zij hebben bijvoorbeeld een grotere kans op werkloosheid, een slechtere gezondheid, of op criminele activiteiten (De Witte et al., 2014; Wijering-van Wijk, 2012). Er wordt daarom al geruime tijd veel aandacht geschonken aan het terugdringen van verzuim en vsv, zowel in beleid als onderzoek. Onderzoek dat zich in dit kader specifiek op het vavo richt, is echter niet gevonden. Eerder heeft de Kennisrotonde een vraag beantwoord over tegengaan van verzuim en vsv in het mbo (Kennisrotonde, 2019). Daar is uitgebreid aandacht besteed aan de verschillende risicofactoren voor verzuim en vsv, en aan effectieve aanpakken voor verschillende van deze factoren binnen het mbo.

Hieronder wordt een beschrijving gegeven van de vavo-populatie, waarbij duidelijk wordt welke risicofactoren bij deze doelgroep aanwezig kunnen zijn. Voor mogelijke aanpakken van het verzuim die op deze risicofactoren aansluiten, wordt naar het eerder genoemde

LAAN VAN NIEUW OOST INDIË 300 2593 CE DEN HAAG
POSTADRES POSTBUS 93461 2509 AL DEN HAAG
T 070 349 44 58 W WWW.KENNISROTONDE.NL

antwoord over effectieve aanpakken van verzuim op het mbo verwezen. Daar is een aantal maatregelen genoemd die niet sectorspecifiek zijn, en waar ook geen kwantitatief onderzoek naar is uitgevoerd. Wel is er kwalitatief onderzoek naar uitgevoerd. Ook zijn in het eerdere mbo-antwoord drie interventies beschreven die wel bewezen effectief zijn. De interventie Begeleid Leren is niet-sector specifiek, en aannemelijk (maar niet expliciet onderzocht) is dat deze ook bij vavo-deelnemers kan worden toegepast. M@zl is een interventie die zowel voor mbo als voor het voortgezet onderwijs wordt ingezet, en aannemelijk is dat deze daarmee ook voor het vavo relevant is.

Vavo-deelnemers

Vavo-deelnemers vormen een heterogene doelgroep. Qua leeftijd loopt deze uiteen van 16 jaar tot 65plus. Ook de leerroute die tot het vavo heeft geleid, loopt sterk uiteen:

- Tweede kans-deelnemers: deelnemers die zijn uitgevallen in het reguliere vo en die nu alsnog een diploma willen halen. Dit zijn dus veelal voormalig vsv-ers, voor wie het vavo een middel is om vsv tegen te gaan. Vaak zijn dit deelnemers die erg gemotiveerd zijn;
- Tweede weg-deelnemers: minderjarigen die een ononderbroken leerroute kennen, maar die een alternatieve route moeten of willen volgen. Een aparte groep binnen het vavo wordt gevormd door de zogenaamde Rutte-leerlingen: 16- tot 17-jarige deelnemers die bij een reguliere vo-school staan ingeschreven, maar waarvan het onderwijs aan een vavo wordt uitbesteed;
- Gediplomeerden die willen stapelen of willen herprofileren, vaak naar aanleiding van een nieuwe studiekeuze.

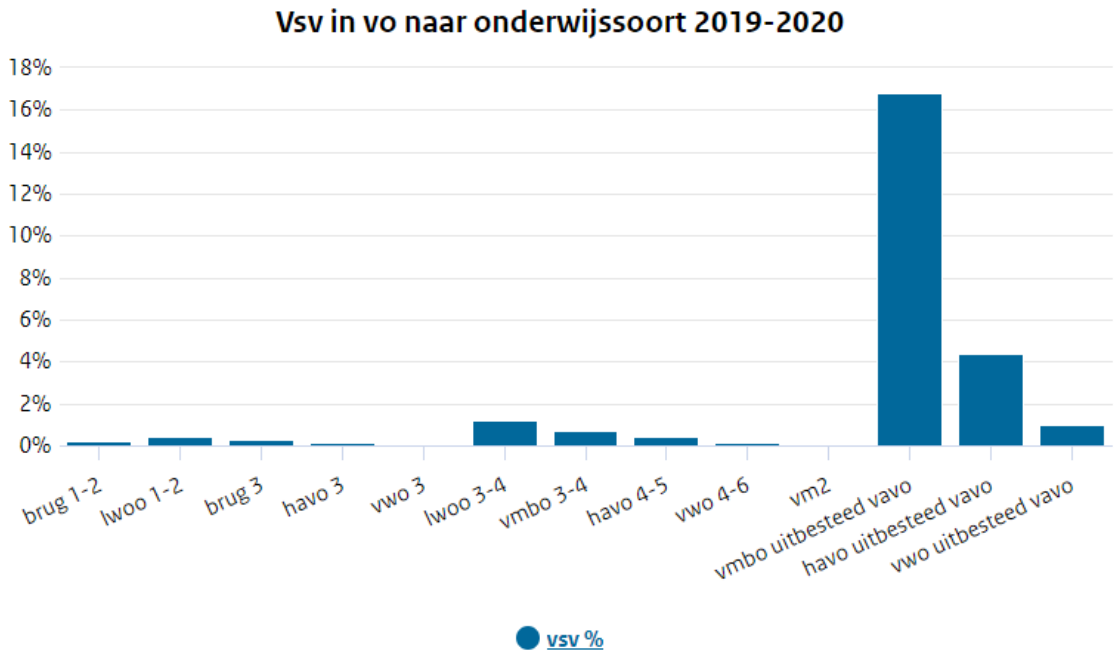
Het vavo heeft de laatste decennia een gestage groei doorgemaakt, die de laatste jaren echter weer aan het afnemen is. Deze groei zit met name in de groep jongere deelnemers en in het havo/vwo. Een andere verandering in de samenstelling van de populatie die de meeste vavo-instellingen rapporteren, is een toename van het aantal zorgleerlingen. Ook meldt een aantal instellingen dat er meer aanwas is vanuit vluchtelingen en andere migrantengroepen.

2006-2007	Totaal	<25	25-65	>65
Totaal	11 986	10 943	1 004	39
Vmbo-t	2 714	2 231	470	13
Havo	6 631	6 215	398	18
Vwo	2 641	2 497	136	8

2017-2018	Totaal	<25	25-65	>65
Totaal	16 788	15 980	707	101
Vmbo-t	2 729	2 572	141	16
Havo	9 745	9 295	383	67
Vwo	4 314	4 113	183	18

2020-2021	Totaal	<25	25-65	>65
Totaal	9 900	9 369	474	57
Vmbo-t	1 339	1 257	75	7
Havo	6 037	5 758	244	35
Vwo	2 524	2 354	155	15

Deelnemers vavo naar onderwijssoort en leeftijd
Bron: CBS (2021)

Bron: Onderwijs in cijfers 2021

Vsv komt in het vavo relatief vaak voor. In een onderzoek naar risicofactoren voor voortijdig schoolverlaten (Bos e.a.), vielen de volgende zaken op:

- Jongens vallen vaker uit dan meisjes
- De meeste vsv-ers zijn ouder dan 18 jaar
- Veel vsv-ers hebben een migratieachtergrond
- De uitval is het hoogst bij vmbo 3-4
- Ernstige gezondheidsproblemen komen tweemaal vaker voor bij vsv-ers
- Psychosociale problemen komen driemaal vaker voor bij vsv-ers
- Vsv-ers hebben vaker contact met justitie
-

Wanneer de omgeving van vsv-ers wordt meegenomen, zien we dat ze vaker uit gezinnen met lagere inkomens komen, waarvan de ouders lager opgeleid zijn. Ze wonen vaker met één ouder. Opvallend is dat psychosociale problemen van de moeder vaak gepaard gaan met vsv van kinderen op het vavo.

Alle bovenstaande risicofactoren werden ook in het vo gevonden.

Groenenberg et al. (2010) deden onderzoek naar de deelnemerspopulatie van het vavo, om hiermee eventuele problematieken en oplossingsrichtingen hiervoor in beeld te brengen. Een keuze voor het vavo is voor deelnemers soms noodgedwongen, omdat zij geen toegang meer krijgen tot regulier onderwijs. Veel deelnemers maken ook een positieve keuze. Zij zien het vavo als een frisse start met een volwassen aanpak, waar ook volwassenen terecht kunnen en er een volwassen aanpak is. De resultaatgerichtheid en een omgeving met gemotiveerde deelnemers ervaren zij als stimulerend. Zij voelen zich aangesproken door de grote flexibiliteit in het onderwijs: mogelijkheden om in deeltijd of via avondonderwijs te kunnen leren, certificaten te sprokkelen, zich te kunnen herprofileren, en te versnellen.

Vavo-deelnemers geven ook aan dat binnen het vavo meer zelfdiscipline, zelfstandigheid en eigen verantwoordelijkheid verwacht worden, en de bereidheid om hard te werken. Ook de begeleiding verschilt met die binnen het reguliere vo. Deze is vaak meer op initiatief van leerling. Een deel van de deelnemers is ontevreden over deze verschillen met het hen bekende vo. Zij vinden dat ze te veel zelf moeten uitzoeken, en dat het tempo binnen het vavo te hoog ligt. Als verder knelpunten noemen ze dat de communicatie en organisatie van de school niet altijd op orde is. Zo zijn er vaak gaten in het rooster, of juist dubbele roostering. De sociale binding met school ervaren zij als gering.

Zoals eerder aangegeven, ontbreekt het aan wetenschappelijk onderzoek waarin voor het vavo wordt gezocht naar effectieve aanpakken om verzuim terug te dringen. Wel is hier onderzoek naar gedaan in de context van het mbo, zoals in een eerder antwoord van het Kennisrotonde is beschreven (Kennisrotonde 2019). Het onderzoek van Groenenberg et al. (2010) kan aanknopingspunten bieden voor oplossingsrichtingen die in het Kennisrotonde-antwoord beschreven zijn. Voor de interventies M@zl in het vo/mbo en Begeleid Leren is het aannemelijk dat die ook voor vavo-deelnemers effectief zijn.

Geraadpleegde bronnen

Bos, B., Molenaar, R., & Zweerink, J. (2021). Samenhang tussen problemen en de kans op voortijdig schoolverlaten. Den Haag: CBS.

CBS. *Vavo; deelnemers, migratieachtergrond, leeftijd*. Geraadpleegd op 18 december 2021.

Groenenberg, R,; Wijk, B. van; Esch, W. van (2010). *De vavo-deelnemers in beeld*. Den Bosch: ECBO.

Kennisrotonde. (2019). Wat zijn effectieve aanpakken van verzuim binnen het mbo? (KR. 516). Den Haag: Kennisrotonde.

Onderwijs in cijfers. *Voortijdig schoolverlaten in het voortgezet onderwijs*. Geraadpleegd op 18 december 2021.

Wijering-van Wijk (2012). *Voor het diploma de school uit*. Canon Beroepsonderwijs.

Witte, K. de, Cabus, S, Groot, W., & Maassen van den Brink, H (2014). *Voortijdig schoolverlaten.* Rapportage van TIER/Platform31. Maastricht: TIER, Universiteit Maastricht.

Meer weten?
https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/vsv
https://www.nji.nl/nl/Kennis/Dossier/Voortijdig-schoolverlaten-en-verzuim
Voor materiaal en verdere informatie over de interventie Begeleid Leren:
http://www.begeleidleren.nl/
Voor informatie over de interventie M@zl op het mbo: https://www.ncj.nl/mazl/

Onderwijssector
vavo

Trefwoorden
Verzuim, voortijdig schoolverlaten, vsv, spijbelen, uitval